

Πανεπιστήμιο Αιγαίου - Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Διδάσκουσα: Ελένη Γάκη

e.gaki@aegean.gr

Εαρινό Εξάμηνο

Περιεχόμενα Διάλεξης

- Περιφερειακές Ανισότητες
 - Ορισμός
 - Θεωρίες Περιφερειακών Ανισοτήτων

Περιφερειακές Ανισότητες - ΘΕΩΡΙΕΣ

Περιφερειακές Ανισότητες

Ο όρος Περιφερειακές Ανισότητες χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει **διαφορές στην ευημερία ή την ανάπτυξη** που υπάρχουν μεταξύ των περιφερειών.

Τύποι περιφερειακών ανισοτήτων (M. Polese, 1994)

- Ανισότητες στο επίπεδο ευημερίας ή το πραγματικό εισόδημα των κατοίκων των επιμέρους περιφερειών.
- Ανισότητες στην κατανομή των δραστηριοτήτων, των θέσεων εργασίας και τον πληθυσμό.

Βασική επιδίωξη της περιφερειακής πολιτικής είναι η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων της πρώτης κατηγορίας

Περιφερειακές Ανισότητες

Κριτήρια προσδιορισμού των περιφερειακών ανισοτήτων

Η μελέτη του περιφερειακού προβλήματος μπορεί να γίνει κάτω από το πρίσμα τεσσάρων κριτηρίων:

- ✓ το ειδολογικό,
- ✓ το χωροταξικό ή λειτουργικό,
- ✓ το αναπτυξιακό και
- ✓ το κλαδικό.

Πηγή: Κόνσολας, Ν. Ι.

Περιφερειακές Ανισότητες

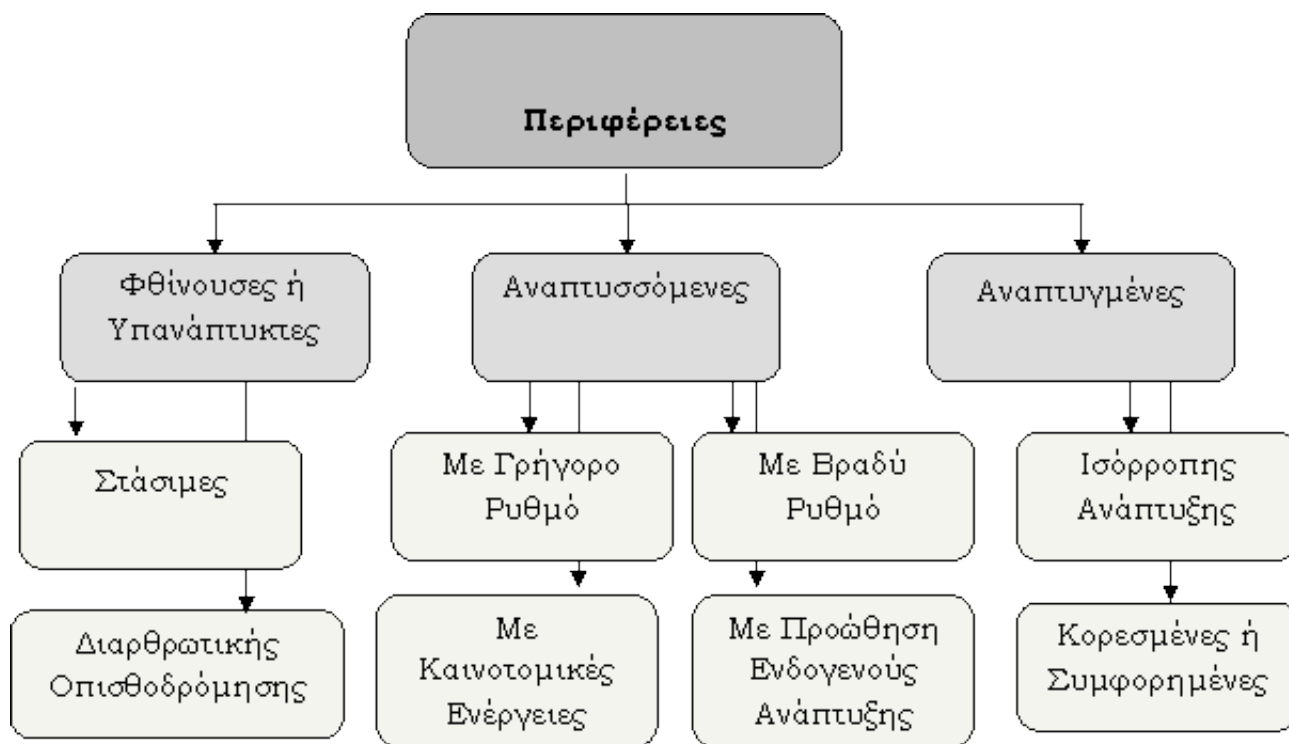
- ✓ Σύμφωνα με το πρώτο κριτήριο (το ειδολογικό), το περιφερειακό πρόβλημα είναι αποτέλεσμα των άνισων οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών ευκαιριών που υπάρχουν μεταξύ των κατοίκων της περιφέρειας και των μεγάλων πόλεων. Για παράδειγμα οι κάτοικοι των περιφερειών βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε ότι αφορά τις δυνατότητες απασχόλησης και εκπαίδευσης που υπάρχουν στις περιφέρειες αυτές σε σύγκριση με τις αναπτυγμένες περιοχές.
- ✓ Όσον αφορά το χωροταξικό κριτήριο, το περιφερειακό πρόβλημα παρουσιάζεται μεταξύ της πρωτεύουσας και των μεγάλων πόλεων από τη μία, και των υπολοίπων περιοχών από την άλλη. Είναι δηλαδή ένα πρόβλημα κέντρου και περιφέρειας.

Περιφερειακές Ανισότητες

- ✓ Το αναπτυξιακό κριτήριο προσδιορίζει τα επίπεδα ανάπτυξης ή την ένταση της προβληματικότητας της περιοχής. Με το κριτήριο αυτό είναι δυνατόν να καθορισθούν τα επιτρεπτά όρια των περιφερειακών ανισοτήτων, τα οποία όταν ξεπεραστούν δημιουργείται το περιφερειακό πρόβλημα. Τα όρια αυτά προσδιορίζονται από την αρχή (έννοια) της ισότητας ή δικαιοσύνης η οποία αναφέρεται στην ίση διανομή του εισοδήματος, και την αρχή (έννοια) της αποτελεσματικότητας η οποία αναφέρεται στην μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας.
- ✓ Τέλος, το κλαδικό κριτήριο αναφέρεται στις κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την κατάργηση παραδοσιακών κλάδων της οικονομίας (κάτι που αντίστοιχα οδήγησε σε παρακμή των περιφερειών που βασιζόταν σε αυτούς τους κλάδους) και την εμφάνιση νέων (με αντίστοιχη ανάπτυξη των περιοχών που τους υιοθέτησαν, π.χ. τριτογενής τομέας και ειδικότερα ο τουρισμός).

Περιφερειακές Ανισότητες

Χρησιμοποιώντας ως κριτήριο το **βαθμό ανάπτυξης** μπορούμε να κάνουμε την ακόλουθη διάκριση των περιφερειών.

Περιφερειακές Ανισότητες

Φθίνουσες ή υπανάπτυκτες περιφέρειες

Είναι οι περιφέρειες που έχουν χαμηλό επίπεδο κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και γενικότερα πολλά προβλήματα στην ανάπτυξή τους και στην προσέλκυση επενδυτών. Οι φθίνουσες περιφέρειες μπορούν περαιτέρω να διακριθούν σε:

- Στάσιμες περιφέρειες

Είναι καθυστερημένες περιοχές με μεγάλα προβλήματα ανάπτυξης, γεωγραφικά απομονωμένες (π.χ. νησιά, ορεινές περιοχές), υποβαθμισμένες ή μη - αναπτυγμένες περιοχές με ρυθμό ανάπτυξης χαμηλότερο του μέσου όρου.

- Περιφέρειες διαρθρωτικής οπισθοδρόμησης

Είναι περιφέρειες που στο παρελθόν ήταν αναπτυγμένες όμως με οικονομικές δραστηριότητες που πλέον φθίνουν ή παρουσιάζουν στασιμότητα.

Περιφερειακές Ανισότητες

Αναπτυσσόμενες περιφέρειες

Είναι οι περιφέρειες που έχουν συνεχώς βελτιούμενο επίπεδο κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και παρουσιάζουν σημαντικές δυνατότητες στην προσέλκυση επενδυτών. Οι αναπτυσσόμενες περιφέρειες μπορούν περαιτέρω να διακριθούν σε:

- Περιφέρειες που αναπτύσσονται με βραδύ ρυθμό

Είναι περιφέρειες που έχουν χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης με ανεκμετάλλετους φυσικούς πόρους και ανεπάρκεια κεφαλαίων.

- Περιφέρειες που αναπτύσσονται με γρήγορο ρυθμό

Είναι περιφέρειες με έντονο ρυθμό ανάπτυξης που χαρακτηρίζεται από εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και προσέλκυση νέων βιομηχανιών.

Περιφερειακές Ανισότητες

Αναπτυσσόμενες περιφέρειες

- Περιφέρειες που αναπτύσσονται με καινοτομικές ενέργειες
Είναι περιφέρειες στις οποίες γίνεται αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού και προωθούνται καινοτομικές δραστηριότητες.
- Περιφέρειες που αναπτύσσονται με προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης
Είναι περιφέρειες στις οποίες ενισχύεται η μικρομεσαία επιχείρηση και ενεργοποιείται το εργατικό δυναμικό σε κλάδους με τοπική παράδοση.

Περιφερειακές Ανισότητες

Αναπτυγμένες περιφέρειες

Είναι οι περιφέρειες που χαρακτηρίζονται από υψηλό μέσο επίπεδο κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και υψηλό βαθμό αστικοποίησης. Οι αναπτυγμένες περιφέρειες μπορούν περαιτέρω να διακριθούν σε:

- Περιφέρειες ισόρροπης ανάπτυξης

Οι περιφέρειες αυτές έχουν υψηλό βαθμό ανάπτυξης με αντίστοιχο υψηλό ποσοστό απασχόλησης και κατά κεφαλήν εισόδημα, και κατάλληλη κοινωνική και τεχνική υποδομή.

- Περιφέρειες κορεσμένες ή συμφορημένες

Είναι περιφέρειες με προηγούμενη υπερβολική ανάπτυξη και με υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων με αποτέλεσμα να είναι μη επιθυμητές ως περιοχές και να παρουσιάζουν τάσεις εγκατάλειψης.

Δυνάμεις της αγοράς και περιφερειακές ανισότητες: Άμβλυση ή όξυνση;

- ▶ Ποιοί είναι οι μηχανισμοί εκείνοι οι οποίοι καθορίζουν την κατανομή των οικονομικών (και κοινωνικών) δραστηριοτήτων στο χώρο;
- ▶ Τι (ανα)παράγει, εν τέλει, σε μια οικονομία τις περιφερειακές ανισότητες;
- ▶ Είναι στη φύση των δυνάμεων της αγοράς να οξύνουν ή να αμβλύνουν τις ανισότητες;

Περιφερειακές Ανισότητες

Οι θεωρίες της περιφερειακής ανάπτυξης μπορούν να ενταχθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- Θεωρίες σύγκλισης (αυτοεξισορρόπησης – ανάπτυξης) π.χ. νεοκλασικές θεωρίες
- Θεωρίες απόκλισης -ανισορροπίας – υπανάπτυξης π.χ. Θεωρία σωρευτικής αιτιότητας, Νέα Οικονομική Γεωγραφία ή Γεωγραφική Οικονομική, Θεωρίες Ενδογενούς Μεγέθυνσης

Περιφερειακές Ανισότητες

- **Θεωρίες σύγκλισης (αυτοεξισορρόπησης – ανάπτυξης)**

Οι θεωρίες της κατηγορίας αυτής υποστηρίζουν ότι οι μηχανισμοί της αγοράς οδηγούν στη μείωση των ανισοτήτων στο χώρο. Ειδικότερα, οι υπανάπτυκτες περιφέρειες, με την ένταξή τους στην αγορά ακολουθούν την πορεία των αναπτυγμένων περιφερειών.

- **Θεωρίες ανισορροπίας - υπανάπτυξης**

Οι θεωρίες της κατηγορίας αυτής υποστηρίζουν ότι οι περιφερειακές ανισότητες υπάρχουν και μεγαλώνουν όσο επικρατούν οι συνθήκες της ελεύθερης αγοράς. Σύμφωνα με τις θεωρίες αυτές η κρατική παρέμβαση μπορεί να οδηγήσει σε εξισορρόπηση και ανάπτυξη των περιφερειών.

Θεωρίες σύγκλισης (αυτοεξισορρόπησης)

- Η θεωρία της φθίνουσας οριακής παραγωγικότητας του κεφαλαίου
- Η θεωρία του διαπεριφερειακού εμπορίου
- Η θεωρία της διαπεριφερειακής κινητικότητας της εργασίας
- Η θεωρία της εξαγωγικής βάσης
- ...

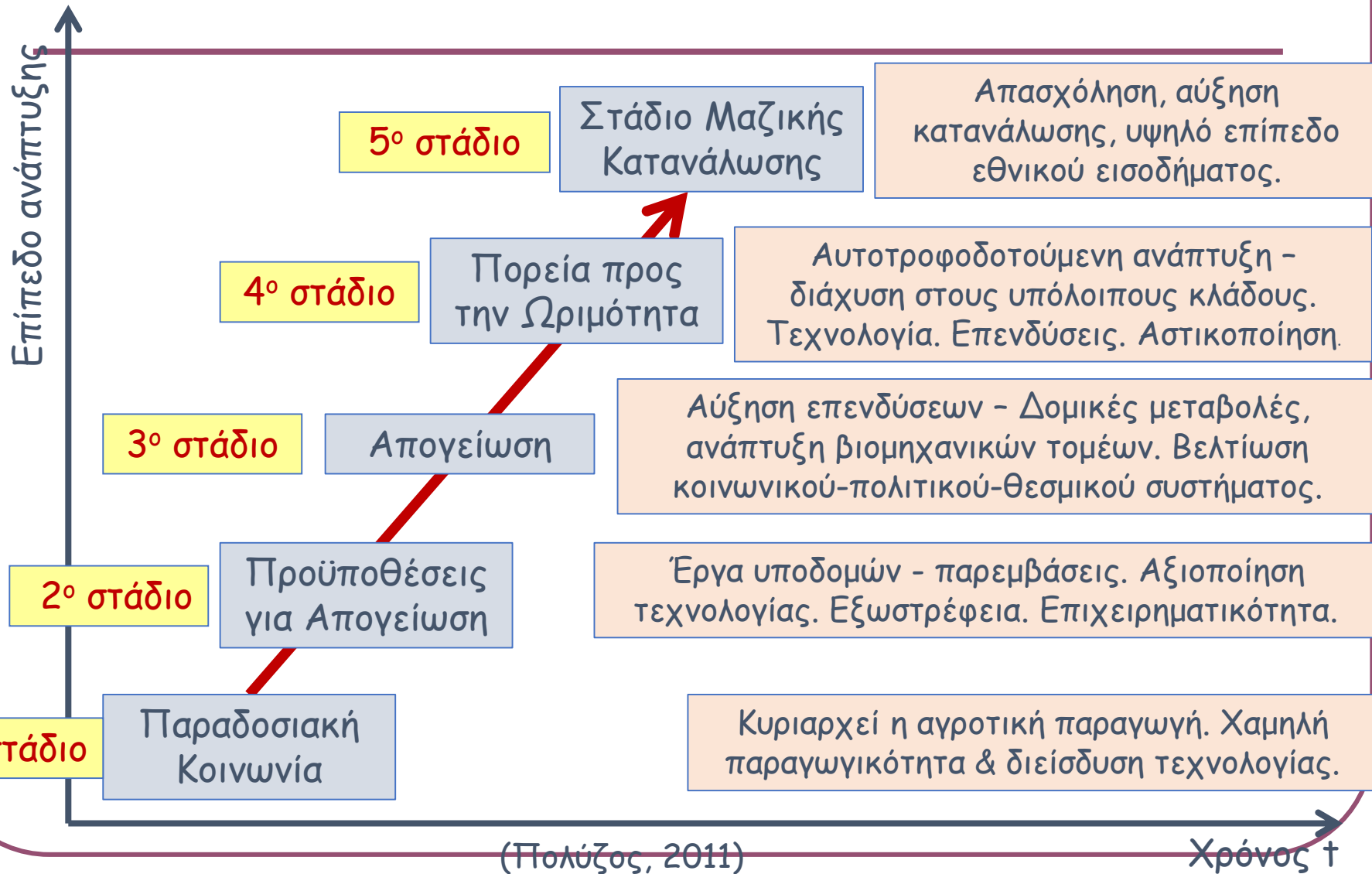
Θεωρίες απόκλισης (ανισορροπίας)

- Η θεωρία της συσσώρευσης κεφαλαίου
- Η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας
- Η θεωρία της κεφαλαιακής συσσώρευσης μέσω της βελτίωσης της τεχνογνωσίας
- Η θεωρία της ενδογενούς ανάπτυξης
- Η θεωρία της νέας οικονομικής γεωγραφίας
- Η θεωρία του διαμαντιού
- ...

Το υπόδειγμα του Rostow (1960)

- Αποτελέσει καθαρή έκφραση της Αμερικάνικης φιλελεύθερης ιδεολογίας. Επιχειρεί να **ερμηνεύσει** την μακροχρόνια διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης από την οπτική της **οικονομικής Ιστορίας**.
- Περιγράφει πέντε στάδια από τα οποία διέρχεται κάθε χώρα στην πορεία της ανάπτυξης της.
- Κάθε χώρα βρίσκεται σε μία βαθμίδα που με την πάροδο του χρόνου θα εξαλειφθούν οι όποιες διαφορές υπάρχουν μεταξύ των χωρών. Ουσιαστικά, όλες οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες βρίσκονται εκεί που προηγουμένως βρίσκονταν οι ανεπτυγμένες.

Μοντέλο Rostow

Μοντέλο Rostow

- Κάθε χώρα κατά τον Rostow διέρχεται από τα **εξής** στάδια:

1. Το σταδιο της παραδοσιακής Κοινωνίας (traditional society)

Κυρίαρχος στο στάδιο αυτό η αγροτική παραγωγή όπου το 75% των εργαζομένων ασχολείται με την παραγωγή ειδών διατροφής. Υπάρχει χαμηλή παραγωγικότητα της οικονομίας διότι δεν αξιοποιείται η Τεχνολογία. Η πολιτική δύναμη κατέχεται από τους γαιοκτήμονες ή μία κεντρική αρχή. Επικρατεί ισορροπία μέχρι να υπάρξει ερέθισμα που θα την διαταράξει.

2. Το στάδιο των προϋποθέσεων για την απογείωση (transitional stage)

Η στατική ισορροπία διαταράσσεται και απογειώνεται η χώρα με έργα υποδομών, παρεμβατική πολιτική, βελτίωση μεταφορών, αλλαγές στην γεωργική παραγωγή με εισαγωγή τεχνολογίας και απελευθέρωση εργατικών χεριών. Παράλληλα, η επέκταση των εισαγωγών συνεπάγεται και αύξηση του Διεθνούς εμπορίου. Μία νέα τάξη επιχειρηματιών εμφανίζεται (ελίτ) ενώ αυξάνονται οι εξαγωγές πρώτων υλών.

Μοντέλο Rostow

3. Το στάδιο της απογείωσης (take-off stage)

Διαρκεί 2 – 3 δεκαετίες. Επικρατεί αύξηση των επενδύσεων και ανάπτυξη βιομηχανικών τομέων. Παράλληλα, βελτιώνεται το θεσμικό, κοινωνικό και πολιτικό σύστημα καθώς ευνοείται ο οικονομικός τομέας. Υπάρχει ετήσια αύξηση του παραγόμενου προϊόντος και πλέον ανατροφοδοτούμενη ανάπτυξη. Κυριαρχεί ένα σύγχρονο τμήμα της κοινωνίας επί του παραδοσιακού.

4. Το στάδιο της πορείας προς την ωριμότητα (drive to maturity)

Επιτυγχάνεται ωρίμανση της οικονομίας και διαιώνιση της αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Εφαρμόζεται νέα Τεχνολογία σε όλους τους τομείς και επενδύσεις άνω του 10% του εθνικού εισοδήματος. Παρατηρείται αύξηση του εθνικού πληθυσμού, βελτιώνεται το επίπεδο ζωής των κατοίκων, δημιουργείται ειδικευμένο προσωπικό

5. Το στάδιο της υψηλής μαζικής κατανάλωσης (stage of high mass consumption)

Υπάρχει υψηλό επίπεδο εθνικού εισοδήματος, αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, αύξηση αριθμού καταναλωτικών αγαθών, κατοίκηση στα προάστια, πλήρης απασχόληση και αύξηση γεννήσεων.

Οι 3 νεοκλασικοί Μηχανισμοί

- Η νεοκλασική προσέγγιση ασχολήθηκε με τους **μηχανισμούς ισορροπίας**. Θεωρεί ότι υπάρχουν τουλάχιστον τρεις μηχανισμοί στην οικονομία που μπορούν οδηγήσουν σε εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων και ισόρροπη ανάπτυξη:

1. Ο πρώτος μηχανισμός σχετίζεται με την **Τεχνολογία παραγωγής** η οποία σε πλήρως ανταγωνιστικές αγορές (υποχρεωτική υπόθεση του νεοκλασικού υποδείγματος) χαρακτηρίζεται κατ'ανάγκη από σταθερές αποδόσεις κλίμακας (ισόποσες αυξήσεις τις εργασίας και του κεφαλαίου κατά 1% οδηγεί σε ισόποση αύξηση του προϊόντος).

Περιγράφονται μαθηματικά από τις εξισώσεις Cobb-Douglas, οι οποίες χαρακτηρίζονται από φθίνουσα παραγωγικότητα του κεφαλαίου (δηλαδή αύξηση κεφαλαίου ή επενδύσεων μειώνεται η παραγωγικότητα).

Ο Solow (1956) καταλήγει ότι είναι στη φύση των αγορών να οδηγούνται στην σύγκλιση διότι η παραγωγικότητα θα είναι μεγαλύτερη στις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες.

~~Μεγαλύτερη παραγωγικότητα κεφαλαίου, ceteris paribus, συνεπάγεται υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης και έτσι επιτυγχάνεται η σύγκλιση χωρίς την άσκηση παρεμβατικών πολιτικών.~~

Οι 3 νεοκλασικοί Μηχανισμοί

2. Οι Hekscher και Ohlin ανέπτυξαν τον δεύτερο μηχανισμό σύγκλισης που στηρίζεται στο **διαπεριφερειακό εμπόριο** . Πιο συγκεκριμένα δύο περιφέρειες που συνάπτουν εμπορικές σχέσεις θα εξειδικευτούν σε προϊόντα που κάνουν εντατική χρήση του συντελεστή παραγωγής (εργασίας ή κεφαλαίου).

Επομένως, θα υπάρχει:

- i) Χαμηλό κόστος
- ii) Ανταγωνιστικές τιμές
- iii) Συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι της άλλης περιφέρειας

Σύμφωνα με τον Samuelson, μέσω της εξειδίκευσης και της ανταλλαγής επέρχεται και η εξίσωση των αμοιβών της εργασίας και του κεφαλαίου μεταξύ των περιφερειών.

Και σε αυτό το υπόδειγμα η σύγκλιση των αμοιβών των συντελεστών (άρα και των εισοδημάτων) επέρχεται αυτόματα από τη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς, χωρίς παρεμβατική πολιτική.

Οι 3 νεοκλασικοί Μηχανισμοί

3. Η **μετανάστευση** αποτελεί τον τρίτο πυλώνα του μηχανισμού σύγκλισης. Η απρόσκοπτη κινητικότητα εργασίας που υποστηρίζει η νεοκλασική προσέγγιση δίνει την δυνατότητα στο εργατικό δυναμικό να μετακινείται από περιοχές με χαμηλές αμοιβές εργασίας σε περιοχές με υψηλές αμοιβές.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα στις πρώτες περιοχές να δημιουργούνται ελλείψεις στην αγορά εργασίας αυξάνοντας τις αμοιβές ενώ στις δεύτερες πιέζει τους μισθούς προς τα κάτω λόγω της μεγάλης προσφοράς εργασίας.

Όσο υπάρχουν μισθολογικές διαφορές μεταξύ των περιφερειών η μετανάστευση θα συνεχίζεται οδηγώντας σε σύγκλιση τις αμοιβές όπου τελικά και σε αυτή την περίπτωση επέρχεται χωρική ισορροπία στο οικονομικό σύστημα χωρίς παρεμβατικές πολιτικές.

Η Θεωρία της Ενδογενούς Ανάπτυξης: Romer (1986)

Η βασική θέση του υποδείγματος:

Οι αύξουσες αποδόσεις κλίμακας προκύπτουν από τη συσσώρευση της γνώσης ως εξής:

1. Η γνώση παράγεται ως αποτέλεσμα πόρων που κατανέμονται στην έρευνα και υπόκεινται σε φθίνουσες αποδόσεις κλίμακας (δηλαδή η αύξηση της γνώσης δεν είναι ακριβώς ανάλογη με την αύξηση των πόρων)
2. Η συμβολή της γνώσης στην παραγωγή του προϊόντος μιας επιχείρησης υπόκειται σε αύξουσες αποδόσεις κλίμακας (δηλαδή το προϊόν αυξάνεται αναλογικά περισσότερο σε σχέση με τη βελτίωση της γνώσης).
3. Η γνώση που παράγεται σε μία επιχείρηση δημιουργεί θετικές εξωτερικές οικονομίες για όλες τις επιχειρήσεις.

Η Θεωρία της Ενδογενούς Ανάπτυξης: Romer (1986)

Το υπόδειγμα του Romer είναι το πρώτο υπόδειγμα που συνδυάζει εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας και υποδεικνύει ότι η ανάπτυξη είναι μία συσσωρευτική διαδικασία.

Συνδυάζοντας την επίδραση των παραπάνω σχέσεων οδηγούμαστε σε επενδύσεις με αύξουσες αποδόσεις κλίμακας και όχι φθίνουσες όπως το νεοκλασικό υπόδειγμα.

Δηλαδή οι μεγάλες επενδύσεις αυξάνουν περισσότερο το προϊόν (και το ΑΕΠ) και όχι οι μικρές.

Επομένως οι ρυθμοί ανάπτυξης των ανεπτυγμένων χωρών μπορεί να είναι υψηλότεροι από τους ρυθμούς των αναπτυσσόμενων χωρών και επομένως τα επίπεδα ανάπτυξης να **αποκλίνουν** αντί να συγκλίνουν.

Ο Romer (1986) παρέθεσε στοιχεία για τις χώρες του ΟΟΣΑ και διαπίστωσε ότι ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης την περίοδο 1950 -1980 ήταν μεγαλύτερος των ανεπτυγμένων χωρών σε σχέση με των αναπτυσσόμενων χωρών.

Η Νέα Οικονομική Γεωγραφία

Αποτελεί μία πρόσφατη σχολή που αναδύθηκε από την εργασία του Krugman (1991) και εξετάζει σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας τις χωρικές δυναμικές που αναπτύσσονται σε μία οικονομία της οποίας:

- i) Οι αγορές λειτουργούν σε καθεστώς ατελούς ανταγωνισμού
- ii) Τα προϊόντα είναι διαφοροποιημένα
- iii) Η παραγωγή στο επίπεδο της επιχείρησης υπόκειται σε αύξουσες αποδόσεις κλίμακας
- iv) Η κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου είναι έντονη και το κόστος μεταφοράς είναι μη μηδενικό.

Το **βασικό συμπέρασμα** που προκύπτει από την ανωτέρω θεωρία είναι ότι το κόστος μεταφοράς και συνεπώς ο γεωγραφικός παράγοντας παίζουν ρυθμιστικό ρόλο στην κατανομή των δραστηριοτήτων στο χώρο.

Η Νέα Οικονομική Γεωγραφία

- Όταν το **κόστος μεταφοράς είναι υψηλό**, οι επιχειρήσεις τείνουν να λειτουργούν ως μονοπώλια που εγκαθίστανται στις επιμέρους περιφερειακές αγορές για την αποφυγή οικονομικής επιβάρυνσης της μεταφοράς προϊόντων.
 - Όταν το **κόστος μεταφοράς είναι χαμηλό** (λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων ή νέων μεταφορικών υποδομών) οι επιχειρήσεις έχουν την τάση να συγκεντρώνονται στις μεγαλύτερες αγορές για να απολαμβάνουν οικονομίες συγκέντρωσης στην παραγωγή ενώ παράλληλα δεν κινδυνεύουν να χάσουν τις πιο απομακρυσμένες περιοχές.
- Συνεπώς, όταν υπάρχει **χαμηλό ή φθίνον κόστος μεταφοράς** η συγκέντρωση της παραγωγής σε έναν μικρό αριθμό κέντρων είναι **αυτοτροφοδοτούμενη**.

Η Νέα Οικονομική Γεωγραφία

- Το **δεύτερο συμπέρασμα** σχετίζεται με την **διαφοροποίηση** των προϊόντων (Thisse, 2000).
- Πιο συγκεκριμένα, όσο αυξάνεται η διαφοροποίηση των προϊόντων τόσο αυξάνεται και η πιθανότητα συγκέντρωσης των επιχειρήσεων σε ένα μικρό αριθμό **συστάδων (clusters)** έχοντας ως αποτέλεσμα η διαφοροποίηση να απαλλάσσει τις επιχειρήσεις από την πίεση του ανταγωνισμού των τιμών και να τους επιτρέπει να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα που τους προσφέρουν οι οικονομίες συγκέντρωσης σε ένα διαφοροποιημένο περιβάλλον .
- Συνεπώς, υπό συνθήκες χαμηλού κόστους μεταφοράς η έντονη διαφοροποίηση των προϊόντων ευνοεί τη χωρική συγκέντρωση των δραστηριοτήτων.
- Ακολούθως, η ποικιλία παραγόμενων προϊόντων λειτουργεί επίσης συσσωρευτικά.
- Οι **καταναλωτές** δείχνουν έντονη προτίμηση στην **ποικιλία**, η ποικιλία συναρτάται με το μέγεθος της αγοράς και η παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων χαρακτηρίζεται από **αύξουσες αποδόσεις κλίμακας** (μεγάλες πόλεις συγκεντρώνουν δυσανάλογα τμήματα του πληθυσμού)

Η Νέα Οικονομική Γεωγραφία/ Συνοπτικά:

- A. Καθώς διαχρονικά οι αποστάσεις και το κόστος μεταφοράς μειώνονται, ταυτόχρονα εξασθενούν και οι φυγόκεντρες δυνάμεις που αντισταθμίζουν τη συσσωρευτική δυναμική των οικονομιών κλίμακας, οι οποίες αναπτύσσονται στην παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων.
- B. Από ένα σημείο και μετά η συσσωρευτική διαδικασία αυτοτροφοδοτείται καθώς οι μεγάλες και διαφοροποιημένες περιοχές έλκουν νέες επιχειρήσεις που με την σειρά τους αυξάνουν την ήδη μεγάλη ελκτικότητα (σε σχέση με τις μικρές περιοχές).
- Γ. Μία περιοχή μπορεί να επωφεληθεί από τη δυναμική της συσσώρευσης ανάλογα με το αν διαθέτει ή όχι ένα **κρίσιμο αρχικό μέγεθος** και τις κατάλληλες γεωγραφικές συντεταγμένες (οι ευνοημένες πόλεις στην αρχική τυχαία κατανομή).

Επίτευγμα της Νέας Οικονομικής Γεωγραφίας

Αποκατάσταση της σχέσης της οικονομικής ανάλυσης του χώρου δεδομένου ότι οι ανισότητες σε όλα τα χωρικά επίπεδα ήταν και παραμένουν σημαντικές παρά τις παρεμβατικές πολιτικές.

Η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας

- Myrdal (1957)
- Η επίδραση των δυνάμεων της αγοράς τείνει να αυξάνει παρά να ελαττώνει τις περιφερειακές ανισότητες. Οι δυνάμεις αυτές επενεργούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να υπάρχει συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε ορισμένες περιφέρειες και αυτό λειτουργεί σε βάρος της ανάπτυξης των άλλων περιφερειών.

Η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας

- **Διαδικασία της σωρευτικής αιτιότητας:** Η παρουσία ενός αρνητικού παράγοντα είναι ταυτόχρονα η αιτία και το αποτέλεσμα της παρουσίας άλλων αρνητικών παραγόντων
- Η οικονομική ανάπτυξη πραγματοποιείται σε **ορισμένα κέντρα ανάπτυξης** που ευνοούνται από την ύπαρξη φυσικών ή άλλων πλεονεκτημάτων (φυσικοί πόροι, κατάλληλη τοποθεσία, μεγάλη αγορά, μεταφορικά δίκτυα, κοινωνικό κεφάλαιο), με αποτέλεσμα η απόσταση στα επίπεδα ευημερίας μεταξύ κέντρου και περιφέρειας να αυξάνεται.
- Αν και οι λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές έχουν το πλεονέκτημα της χαμηλής αμοιβής της εργασίας, το πλεονέκτημα αυτό αντισταθμίζεται από το πλεονέκτημα που παράγει η **συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων** στις βιομηχανοποιημένες περιοχές, οι οποίες συνεχίζουν να αναπτύσσονται, λόγω της **σωρευτικής διαδικασίας**, και να υπερέχουν έναντι της περιφέρειας.